

FISZ Egyesület

Közlekedésbiztonsági
tájékoztató füzet

Szülők
részére

Tisztelt Szülők!

Gyermekeink biztonsága közös felelősségünk. Az élet számos területén meg kell tanítanunk nekik azt, hogy épségük megóvása érdekében mit kell észben tartaniuk, hogyan kell viselkedniük. A közlekedés és ezen belül a kerékpározás kiemelt fontosságú terület, sőt, a biztonságos közlekedésre nevelés nemcsak feladat, hanem kötelezettség is!

Ez a kiadvány segítséget nyújthat abban, hogy hogyan készítsük fel gyermekünket a közlekedésben való helytállásra.

A gyermekek biztonságos közlekedésére való kiemelt odafigyelést két tényező is indokolja. Az első, hogy ők a legveszélyeztetettebb és legsérülékenyebb képviselői a közlekedésnek, másrészt pedig ők lesznek a jövő felnőtt közlekedői, gépjárművezetői. Mindezekon túl a gyermeknek van még egy rendkívül fontos tulajdonsága: ez a legfogékonyabb időszak az emberi élet során, amikor a tanulás határfoka kiemelkedően magas. Ezért nagyon fontos, hogy a közlekedésre nevelésüket minél hamarabb megkezdjük. A gyermek számára egyébként is a szülők az első számú „mintaadók”. A szülők közlekedési magatartása, személyes példamutatása jelentős mértékben meghatározhatja a gyermek közlekedési szabályokhoz való hozzáállását. Amennyiben a gyermek azt látja, hogy a szülő megtartja a közlekedés szabályait, és őt is hasonló szellemben neveli, akkor a pozitív minta tovább öröklődhet.

Az uniós adatok alapján a 14 év alatti gyermekeket érintő halálesetek közül minden tízedik vezethető vissza közlekedési balesetre. Ez a kétségtelenül riasztó adat egyértelműen jelzi, hogy a gyermekek a közúti közlekedés legvédtelenebb és legveszélyeztetettebb résztvevői.

Közlekedni elkerülhetetlen. Manapság eljutni egyik helyről a másikra, már korántsem a távolságok leküzdését jelenti. Életünk első éveiben a közlekedést nem tanuljuk, az ezzel kapcsolatos ismereteink csak úgy ránk ragadnak. Majd később, iskolai keretek között, illetve a jogosítvány megszerzése során kerül rendszerezésre, épül a közlekedési szabályok struktúrájába az addig megszerzett ismeret, tudás.

Gyermekeként – mikor tapasztalatlanságunkat csupán meggondolatlanságunk mértéke múlja fölül – rendelkezünk a legkevesebb ismerettel, többek között a közlekedésről. Minden területen hátrányból indulunk e korántsem veszélytelen pályán.

Ezzel a kiadvánnyal arra biztatjuk, hogy szánjon kis figyelmet arra, hogy átadja a legfontosabb, ezzel kapcsolatos ismeretet gyermekének. Persze lehet, hogy Ő már – erről is – mindent tud. Az odafigyelés akkor sem haszontalan: Ön boldog, büszke szülőként kap bizonyosságot gyermeke felkészültségéről.

Több helyen javaslatot adunk arra, milyen módon ismertesse meg gyermekét egy adott témával. Javaslatunk természetesen más témák kapcsán is használhatók. Ezek elsősorban ovisok, kisiskolások esetén jelentenek segítséget, a nagyobbaknak már kialakult szokásaik, rítusaik vannak, amelyek e célra is használhatóak. Harmadik, negyedik osztályos kortól már komoly beszélgetések témája is lehet a közlekedés.

E közlekedéssel kapcsolatos perceket töltsék hasznos, minőségi időként együtt. Ne pusztán a feladat, de az együtt töltött idő lehetőségét is lássa.

A közlekedés

A közlekedés minden résztvevő számára odafigyelést igényel, hiszen nagyszámú, eltérő tömegű, dinamikus eszköz és nagyon különböző morállal, ismerettel rendelkező közlekedő igyekszik egyazon térben, lehetőleg konfliktus nélküli helyváltoztatásra.

Némileg javít a helyzeten, hogy kijelölt utak, járdák, sávok, jelzőlámpák és nem utolsósorban szabályok, kialakult szokások mentén azért rendben folyik a forgalom. Ugyanakkor komoly veszélyt jelenthet, ha fenntartás nélkül elfogadjuk e rendszer hamis biztonságát, és nem vesszük figyelembe, hogy bizony közlekednek renitens szabályszegők is!

Gyermekünkkel kapcsolatban tehát a feladat meglehetősen nehéz, mondhatni skizofrén: szabálykövetésre kell rábírunk, miközben azt is tudatosítanunk kell, hogy kétkedéssel figyelje, hogy környezete valóban e szabályok szerint működik-e.

Nem folyamosodhatunk a poroszos oktatási modellhez, mert vélhetőleg ezzel kevés eredményt, sok ellenállást fogunk elérni.

A közlekedéssel kapcsolatos témák feldolgozása történhet beszélgetés során (híradóból származó hír megbeszélésével), játék közben (kisautóval a szőnyegen, papíron rajzolva...), az úton közlekedve (a körülöttünk történő események tudatos értelmezésével.)

Külön felhívjuk figyelmét a következetesség jelentőségére. A példamutatásnak e tekintetben is kiemelt szerepe van: tetteink minden esetben álljanak összhangban az elmondottakkal, a szabályokkal. Ne tanítsuk mi áthágni a szabályokat! Előfordul, hogy lustaságból, gyarlóságából áthágnak a közlekedési szabályokat. Ez helytelen mintát ad gyermekünknek, még ha hangsúlyozzuk is a szabályszegés kivételes voltát és személyes jelenlétünk feloldó erejét. Ennek mintájára, később gyermekünk is találni fog feloldó körülményeket saját szabályszegéséhez.

A forgalom gyermekszemmel nézve

A szakértők és gyermekpszichológusok általános véleménye alapján a gyermekeknek legalább tíz éves korukig szükségük van megfelelő támogatásra és felügyeletre a közúti közlekedés során. Ennek fő oka, hogy ebben a korban még nem alakultak ki azok a fizikális és mentális képességek, amelyek által a gyermekek a saját biztonságukhoz szükséges döntéseket meg tudják hozni. A kisgyermekek egészen másként gondolkodnak, mint a felnőttek. Másként látják a világot, más dolgokat tartanak fontosnak és érdekesnek, mint a felnőttek, és nincs ez másként a közúti közlekedésben sem. Gyermekünk közlekedésre való felkészítésekor fontos, hogy tisztában legyünk az életkorából fakadó különbségekkel! Egy kisgyermek jóval alacsonyabb a felnőtté, így látóköre sem olyan széles, mint a mienk. Képzeld el magunkat a járdaszegélyen ülve, amint átkelés előtt megpróbáljuk felmérni a forgalmat – ekkor lennénk az ő szemmagasságában. Továbbá a gyerekek gyakran ösztönösen cselekszenek, esetenként figyelmetlenek, döntéseiket pedig az ésszerűség mellett az érzelmek is befolyásolják. Sok szülő (illetve felügyeletet ellátó nagykorú) esik abba a tévedésbe, hogy a gyermek egy „fiatal felnőtt”, ezáltal túlértékelik a képességeiket, vagy elhiszik a gyermekeknek, amikor kijelentik, hogy ők már tudnak magukra vigyázni. Ezáltal rendkívüli veszélynek teszik ki a gyermekeket, akikről (főleg kisebb korban) tudott, hogy:

1. általában csak egy eseményre tudnak koncentrálni
2. alacsonyabb termetük miatt nehezebben észlelhetők és maguk is kevesebbet látnak
3. a felnőttekhez képest kevésbé kiszámíthatóak
4. mozgó járművek távolságát és sebességét nem képesek pontosan megítélni
5. az érkező hangok irányát nem tudják pontosan behatárolni
6. a közlekedési környezetben végbemenő gyors változásokat nem tudják feldolgozni

Életkori sajátosságok

Természetesen gyermekeink életkoruktól függően különböző módon vesznek részt a közlekedésben, és ehhez igazodóan eltérő információkra is van szükségük. Ennek megfelelően kell más célokat kitűznünk magunk elé.

7 éves korig gyermekeink jellemzően velünk, szülőkkel vagy más felnőtt kíséretében közlekednek. Bennük a közlekedés során megvalósuló együttműködés fontosságát kell erősíteni, tudatosítva, hogy csak felügyelt, jóváhagyott egyéni akciók számítanak biztonságosnak.

7-10 éves korban már az önálló gyalogos közlekedés kezdetéről beszélünk. Eleinte esetenként, később egyre gyakrabban egyedül indulnak haza az iskolából, alkalomadtán közlekedési eszközöket is használnak. Esetükben erősítsük az ismert, biztonságos megoldások iránti igényt: jelzőlámpával biztosított gyalogosátkelők használata még akkor is, ha az egyébként kitérőt jelent. A legkisebb megingás, bizonytalanság esetén javasoljuk, hogy keressen megfelelő mintákat a környezetében, kellő fenntartással figyelje meg a körülötte közlekedők viselkedését, majd azok kielemezése után, annak megfelelően cselekedjen.

10-14 éves kor között a fiatalok már önálló közlekedők. Részt vesznek a közlekedésben, gyakran csapatosan, ennek megfelelően jelenlétük sok esetben felszínes, figyelmetlen. Számukra tehát a legfontosabb

átadandó üzenetünk a felelősség. Tudatosítsuk továbbá a látni és látszani elvének gyakorlati hasznát, csak abban az esetben számíthatunk a környezet méltányosságára, amennyiben tudnak létezésünkről, láthatóak vagyunk számukra. Kiemelt jelentőséggel kezeljük a közúti kerékpározás veszélyeit. Helyezzünk nagy hangsúlyt arra, hogy esetükben már nem játszótéri biciklizésről van szó, hanem egyenrangú partnerként közlekednek.

14 éves életkor felett, a felnőttkor felé lépdelő fiatalokat már a gépjárművezetésre készíthetjük fel. Ez ügyben a felelősség új dimenzióját tárjuk fel. El kell jutnunk azon felismerésig, hogy immár ők lesznek felelősök a környezetük biztonságáért. Hangsúlyozva, hogy a nagy tömeg, a nagy teljesítmény lehetőség, és veszélyforrás is egyben.

Hogyan készíthetjük fel gyermekünket a biztonságos közlekedésre?

A közlekedésre nevelést nem lehet elég korán elkezdni. A kisgyermekkor az első nagyon fontos időszak. Az egy éves kor körüli baba már kézen fogva sétál az utcán, lábbal hajtós motorjával hamarosan motorozni kezd, s ettől kezdve nagyon fontos, hogy elkezdje megtanulni az utcára és a közlekedésre vonatkozó biztonsági szabályokat.

1–3 éves korig

- A kisgyermeknek először azt kell megtanulnia, hogy sétánál mindig a felnőtt kezét kell fognia.
- Amikor már kismotorozni kezd, mindig a járdán kell mennie, soha nem az úttesten. Ha valamilyen oknál fogva mégis az úttesten kell haladnunk, ő menjen a szélén, mi pedig mellette, az úttest belső részén. A gyermeket meg kell tanítani, hogy amikor autó jön, le kell húzódnia.
- Meg kell tanítanunk a kisgyermeknek, hogy az úttest széléhez érve mindig meg kell állni és körül kell nézni!
- Gyermekünk mellett mindig legyen felnőtt felügyelet, ne hagyjuk messzire elmenni egyedül!
- Meg kell tanítanunk arra, hogy egyedül nem szabad kimennie a játszótérről!

3–6 éves korig

- Ebben a korban már elkezdhetjük megtanítani neki a közlekedési szabályokat és a közlekedési jelzőtáblák jelentését (pl. a zebránál mindig megállunk, körülnézünk, a közlekedési lámpa jelzései).
- Mivel ebben a korban már ügyesen és gyorsan biciklizik, meg kell tanítanunk őt az elővigyázatosságra: ne hagyja el a felnőttet látótávolságon kívül, álljon meg az utcasarkoknál, csak a járdán biciklizzen.
- Görkorcsolyázáshoz és kerékpározáshoz mindig viseljen bukósisakot!

Közlekedés önállóan

20–30 évvel ezelőtt még általános volt, hogy a 7–8 éves gyermekek már egyedül sétálhattak az iskolába és vissza, manapság azonban még a nagyobb gyerekeket is inkább elkísérik vagy elviszik a szülők. A gyermek önálló közlekedésének bevezetése nem életkor, hanem a személyiség érettségének függvénye. A túlzott aggodás éppúgy nem tesz jót a gyermek önállóságának, mint ahogyan veszélybe sodorhatja a nem megfelelően előkészített önálló közlekedés.

5–7 éves korban, amikor a gyermek már tisztában van a közlekedés szabályaival, kisebb, már ismert utakat megtehet önállóan is. Például átsétálhat a szomszédba (először még követni kell szemmel, hogy rendben átér-e); ezek a kisebb feladatok segítenek felmérni, hogy mennyire elővigyázatos a gyermek, mennyire lehet megbízni az ítélőképességében, és növelik az önbizalmát is.

Első osztályban, amennyiben az iskola legfeljebb kétsaroknyira található, és a gyermek már jól ismeri az utat, a második félévben már hazasétálhat egyedül iskola után (világosan). Az iskolába reggel jobb bekí-

sérni azért, hogy ha egyedül megy, és útközben valami feltartóztatja, ne késsen el. Az első önálló hazasétálást megelőzően többször járjuk végig közösen az utat, és beszéljük meg a lehetséges veszélyforrásokat, valamint a teendőket.

Második osztályban, ha az iskolába vezető útvonalat már jól ismeri, és az legfeljebb 15 percnyi sétatávolságra van, már hazasétálhat iskola után egyedül a gyermek, de sötétedés után még ne jöjjön haza egyedül.

8–9 évesen már 1–2 megállót is megtehet egy járművel a számára ismert útvonalon úgy, hogy korábban többször megtettük közösen az útvonalat, és ismeri a közlekedés szabályait.

Felső tagozatban már nagyobb önállóságot adhatunk a közlekedés terén, de ezt fokozatosan vezessük be, és ne hagyjuk rá teljesen a gyermekre, hogy mikor hova megy; beszéljünk vele mindig őszintén, és tanítsuk meg rá, hogy mindig tudassa, hová megy, és mikor jön haza.

Kerékpáros közlekedés

A gyermekek első igazi járműve általában a kerékpár. A legkisebbek kedvelik a lábbal hajtható kis játékszereket, majd néhány év múlva a görkorcsolya, gördeszka, valamint a roller használata válik a körükben népszerűvé. A kerékpár azonban nemcsak a szórakozás eszköze, hanem a gyerekeknek sok esetben a függetlenség kifejezését is jelenti, sőt, a későbbiekben valódi közlekedési eszközzé is válhat. Éppen ezért fontos, hogy már a legelején a megfelelő szokások rögzüljenek bennük, illetve a kellő képességekkel és szabályismerettel is rendelkezzenek.

LÁTHATÓSÁG = BIZTONSÁG

Csak abban az esetben számíthatunk környezeti támogatásra, együttműködésre, amennyiben láthatóak, érzékelhetőek, észlelhetőek vagyunk a többi szereplő számára.

Az ember érzékszervei révén tájékozódik, észleli a külvilágot. Szemünk révén érkezik a külvilágból az információ 90%-a. Ezért a közúti balesetek megelőzése érdekében rendkívül fontos a láthatóság növelése!

A kerékpárosokat nem védi karosszéria, légzsák, sem egyéb technika, ami egy ütközés esetén meg tudná védeni őket. Ezért a kerékpárosoknak minden járművezetőnél jobban kell figyelniük saját biztonságukra. A láthatatlanság ellen is védekezni kell, hiszen a kerékpárosok egyik legnagyobb ellensége éppen ez; amikor a többiek nem látják, nem észlelik őket.

S mi minden szolgálhatja a kerékpár láthatóságát? Macskaszem, küllőprizma, elöl és hátul pedig lámpa. Persze nem elég, ha a jármű látható, legyen a kerékpáros is az! A fényvisszavető mellény vagy ruházat használata lakott területen kívül sötétedés után vagy rossz látási viszonyok között kötelező. Lakott területen belül használata nem kötelező, de ajánlott. Jó szolgálatot tehet még a fényvisszavető karpánt, a táskára akasztható prizma, vagy éppen fényvisszavető hátizsákhuzat.

Az úttesten való átkelés a legnagyobb kihívás a gyerekek, és a legnagyobb veszélyforrás az autósok számára. A legfontosabb üzenetünk ez esetben, hogy csak kijelölt gyalogos átkelőhelyen haladjunk át az úttesten. Beszéljük meg gyermekünkkel, hogy lakóhelyünk közelében hol vannak gyalogos átkelőhelyek.

Tudatosítsuk, hogy miért fontos ez? Azért mert ez a szabály? Vagy azért, mert így praktikus:

- ezeken a helyeken a gyalogosok közösen tudnak átkelni, milyen káosz lenne, ha 5 méterenként szaladgálnának keresztül. (Persze erre is van példa egyes ázsiai országokban, de ott ez a közlekedési kultúra része.)
- a gyalogátkelőhöz közeledő autós számít a gyalogosra, így biztonságosabb
- a zebrán a áthaladó gyalogosnak a járművekkel szemben elsőbbsége van. (ezzel csak abban az esetben szabad élni, ha megbizonyosodtunk arról, hogy ez a feltétel valóban megtörtént)
- gyakran a gyalogátkelőt közlekedési lámpa védi
- sok esetben a gyalogátkelő külön megvilágítást kap, így az autóvezetők számára jobban észrevehetőek a gyalogosok

FONTOS tudatosítanunk, hogy a zebra nem varázsszer! Nem írja felül például a fizika törvényeit: akármilyen előnyünk lehet, ha az autó nem képes megállni (lásd féktávolság a későbbiekben) olyan rövid idő/út alatt, amelyet hagytunk neki: mi húzzuk a rövidebbet.

Amennyiben gyermekünk gyalog vagy kerékpárral szeretne átkelni az úttesten, ugyanazok a szabályok érvényesek rá: ha van kijelölt gyalogos átkelőhely, zebra, akkor azon kell átkelni – a kerékpárt tolvá -, mert itt kisebb a kockázat, azonban az elővigyázatosság itt is fontos.

Kétirányú forgalmú úton a járdáról való lelépés előtt a gyermek nézzen balra, majd jobbra, majd megint balra, és csak akkor induljon el, ha a közlekedő járművek még olyan távolságban vannak, hogy biztonságosan át tud kelni, vagy a közeledő autó megállt, hogy átengedje a zebrán. Átkelni csak akkor szabad, ha meggyőződött az áthaladás veszélytelenségéről.

A zebra csak lehetőség, hogy egyenrangú félként, szabályos keretek között, biztonságosan keljünk át a járművek számára fenntartott úttesten.

Miről ismerzik meg a zebra? Ismertessük meg vele a gyalogátkelő KRESZ tábláját és játsszunk el vele!

Kiszámítható manőverezés

Fontos, hogy a kerékpáros mozgása kiszámítható legyen. Kellő körültekintés után a kanyarodást időben jelezni kell a jobb vagy bal kar oldalirányú, vízszintesig történő emelésével. Ezt gyakorolni is szükséges, hiszen irányjelzés közben egy kézzel is magabiztosan kell tudni tartani a kormányt, és a menetirányt. Hívjuk fel a figyelmet, hogy a kanyarodást csak akkor kezdhethetjük meg, ha meggyőződünk arról, hogy az elhaladó járművek vezetői és a gyalogosok is látták szándékát.

Takarásból történő kilépés

Az egyik leggyakoribb baleseti forgatókönyv a takarásból, féktávolságon belül történő kilépés. Fontos ennek jelentőségét mind az utcai, gyalogos séták során, mind pedig az autóban ülve hangsúlyozni.

Határozottság, kiszámíthatóság, magabiztosság

Legfontosabb üzenetünk: a közlekedés olyan rendszer, amely a résztvevők együttműködésén alapul. Ennek alapot adnak a szabályok, de ugyanilyen fontos az is, hogy kiszámítható eseményekkel legyen dolgunk. A legtöbbször a határozott, egyértelműen azonosítható cselekvés megold egy-egy akár veszélyessé válható helyzetet is, hiszen a környezet tud alkalmazkodni a kiszámítható magatartás által teremtett körülményekhez.

A másik oldalról azonban nagy veszélyt jelent, ha kiszámíthatatlan elemekkel találkozunk: az autós arra számít, hogy a biciklis balra kanyarodik, ő megkezdi a kikerülést jobbról, amikor a biciklis mégiscsak jobbra megy.

Közlekedés közben történő telefonálás, zenehallgatás veszélyei

Üzenetünk: a zenehallgatás az egyik legjobb módszer a kikapcsolódásra, arra, hogy felülemelkedjünk a napi dolgokon. A közlekedésben való részvétel azonban teljes jelenlétet igényel. A zene vagy akár szöveghallgatás két veszélyforrást rejt: elfedi a környezeti zajokat, amelyek hasznos információforrásként szolgálnak a közeledő veszélyek előli kitéréshez. Másrészt nagymértékben csökkenti a figyelmet, azt az érzetet kelti, hogy a zene világában mozgunk, ezért nem tulajdonítunk jelentőséget a valós térben létező veszélyeknek.

Beszéljük meg...

Nagyon fontos, hogy a közlekedési alapismeretek átadása során ne csak oktassunk, de visszajelzést is kérjünk gyermeküktől, azaz, hogy értse, mi miért szükséges. Ennek nagyon jó módszere, ha kifejtős kérdéseket teszünk fel neki, amelyek megválaszolásából megítélhetjük, milyen mélységig érti az adott szabályt. Természetesen a kérdezz-felelek önmagában még nem garantálja a tudás beépülését, de hatékonyan egészítheti ki a közös gyakorlást.

Példamutatás

A fentiekből is kiderül, hogy akkor tesszük a legtöbbet kerékpározó gyermekeink biztonságáért, ha ismétléssel és gyakorlással türelmesen, körültekintően készítjük fel őket. Nagyon fontos, a folyamatos biztatás és dicséret, hiszen a gyermekek alapvetően érzelmi alapon tanulnak. A szorongás, a félelem akár meg is béníthatja őket. A jó szó, az elégedettség kifejezése motivációt jelenthet nekik. A példamutatás is rendkívül fontos, hiszen a kicsik abban hisznek, azt tartják hitelesnek, amit a szülőktől látnak, mert a szülőket tekintik példaképnek. Így például: ha a gyermek fejevédő sisakban kerékpározik, nekünk is abban kell kerékpározunk, ha piros a lámpa (tilos jelzés van), mi is megállunk, és megvárjuk a zöld jelzést, kanyarodáskor tájékozódunk és használjuk a karjelzéseket. Mindezek a biztonságos viselkedés alapjait jelenthetik. Érdemes figyelmet fordítani azonban arra is, hogy felkészítsük gyermekeinket a váratlan helyzetekre is.

Mielőtt a gyermek a kerékpárra pattanna, fontos tisztázni a következőket:

- Mik a kerékpár kötelező tartozékai?
- Mik az elengedhetetlen kiegészítők?
- Miért fontos a bukósisak?
- Mik az indulás előtti teendők?

A kérdésekre a válaszokat javasoljuk a szülők a gyermekükkel együtt keressék és válaszolják meg a gyermekeknek szánt kiadványunkban.

